

Przedmiar

Zakres prac: zadanie obejmuje pełną konserwację techniczną oraz estetyczną ołtarza głównego z obrazem Matki Boskiej w gotyckim kościele p.w. Nawiedzenia NMP w Piotrkowie Trybunalskim.

Lp.	Element	Przedmiar w dm ²
1.	Elementy drewniane polichromowane	1500
2.	Elementy złoczone i srebrzone	700
3.	Malarstwo sztalugowe na podłożu sztywnym (drewna), technika olejna – Obraz MB z Dzieciątkiem	30
4.	Rzeźby drewniane, polichromowane, złoczone, srebrzone	300

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

OŁTARZ GŁÓWNY PW. MB Z DZIECIĄTKIEM

KOŚCIÓŁ NAWIEDZENIA N.M.P. W PIOTRKOWIE TRYBUNALSKIM
Krakowskie Przedmieście 29, 97-300 Piotrków Trybunalski

dr Magdalena Kwiatkowska
ul. Świeża 11, 97-300 Piotrków Trybunalski
Tel: 784-904-731, e-mail: biuro@konserwacja-zabytkow.pl

2023 r.

SPIS TREŚCI

UPRAWNIENIA	3
1. PRZEDMIOT, PODSTAWA OPRACOWANIA I INFORMACJE OGÓLNE	8
1.1. Identyfikacja obiektu	8
1.2. DANE DOTYCZĄCE KONSERWACJI	9
2. HISTORIA OBIEKTU	10
3. OPIS IKONOGRAFICZNY	12
3.1. OŁTARZ	12
3.2. OBRAZ MB Z DZIECIĄTKIEM	12
3.2. OBRAZ SERCA JEZUSOWEGO	13
4. STAN ZACHOWANIA	14
4.1. OŁTARZ	14
4.2. OBRAZ MB Z DZIECIĄTKIEM	16
5. MATERIAŁ I TECHNIKA WYKONANIA	17
5.1. Technika wykonania oryginału	17
5.1.1. OŁTARZ	17
5.1.2. OBRAZ MB Z DZIECIĄTKIEM	17
5.1.3. OBRAZ SERCA JEZUSOWEGO	17
5.2. MATERIAŁY UŻYTE PIERWOTNIE W XVIII W.	18
6. ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE	19
7. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH	20
7.1. OŁTARZ - ELEMENTY ARCHITEKTONICZNE, SNYCERSKIE ZŁOCONE/SREBRZONE, RZEŻBY ANIOŁÓW	20
7.2. OBRAZ MB Z DZIECIĄTKIEM	22
7.3. OBRAZ Jezusa Chrystusa z Najświętszym Sercem	23
8. FOTOGRAFIE	24

1. PRZEDMIOT, PODSTAWA OPRACOWANIA I INFORMACJE OGÓLNE

1.1. Identyfikacja obiektu

- **Rodzaj:** ołtarz p.w. Matki Bożej z Dzieciątkiem
- **Autor:** nieznany
- **Czas powstania obiektu:**
 - Ołtarz główny -1876 r.
 - Obraz MB z Dzieciątkiem - około połowy XVII wieku
 - Obraz Jezusa Chrystusa z Najświętszym Sercem - 1932 rok, autorstwa W. Deszczyńskiego.
- **Wymiary obiektu:**
 - Ołtarz główny 450 x 290 cm
 - Obraz MB z Dzieciątkiem 131 x 96 cm
 - Obraz Jezusa Chrystusa z Najświętszym Sercem 120 x 90 cm
- **Technika:**
 - Ołtarz drewniany polichromowany, złożony, wewnątrz drewnianej skrzyni ołtarzowej zachowana skrzynia ołtarzowa murowana
 - Obraz MB z Dzieciątkiem - obraz olejny sztalugowy na desce
 - Jezusa Chrystusa z Najświętszym Sercem- obraz olejny na płótnie
- **Miejsce usytuowania:** Parafia Nawiedzenia NMP w Piotrkowie Trybunalskim, Krakowskie Przedmieście 29, 97-300 Piotrków Trybunalski
- **Właściciel obiektu:** Parafia Nawiedzenia NMP w Piotrkowie Trybunalskim, Krakowskie Przedmieście 29, 97-300 Piotrków Trybunalski reprezentowana przez Proboszcza Parafii – księdza mgr Włodzimierza Dudka .

1.2. DANE DOTYCZĄCE KONSERWACJI

- **Inwestor: Inwestor:** Parafia Nawiedzenia NMP w Piotrkowie Trybunalskim
Krakowskie Przedmieście 29, 97-300 Piotrków Trybunalski
- **Instytucja prowadząca prace:** ARSMIRONIA Magdalena Kwiatkowska.
- **Opracowała:** Konserwator dzieł sztuki dr Magdalena Kwiatkowska.
Adres: 97-300 Piotrków Trybunalski, ul. Świeża 11.
Tel.: 784-904-731

3. OPIS IKONOGRAFICZNY²

3.1. OŁTARZ

Architektoniczny, jednokondygnacyjny, jednoosiowy. Retabulum ujęte po bokach parą złożonych, kompozytowych kolumnienek wysuniętych do przodu, ustawionych skośnie. Druga para takich kolumnienek ujmuję naroża retabulum od wewnątrz. Środek zajmuje obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem, w prostokątnej, profilowanej, złożonej ramie. Retabulum wieńczy pełne belkowanie o zarysie podkowy. Na jego gzymsie, po bokach części środkowej postacie aniołów siedzących na srebrzonych obłokach ze złożonymi skrzydłami i draperiami, osłaniającymi biodra. (...) Jej środek wypełnia srebrzona gołębica z rozpostartymi skrzydłami. Mensa w formie silnie spłaszczonego prostokąta o zarysie sarkofagu, wsparta na profilowanym cokole, w narożach ujęta motywem srebrzono-złożony muszli, przy których dwa srebrzone, wielopłatkowe kwiaty ze złożonymi środkami. Środek mensy dekorowany srebrzonym kartuszem zwieńczonym koroną, ujętym po bokach złożonymi palmami.³

3.2. OBRAZ MB Z DZIECIĄTKIEM

W retabulum ołtarza, w prostokątnej, profilowanej, złożonej ramie. Postacie przykryte drewnianą koszulką, złożoną, widoczne jedynie twarze i dłonie. Tło wyścielane czerwoną tkaniną. Matka Boska przedstawiona do bioder, frontalnie, dźwiga na lewym, zgiętym ramieniu Dzieciątko. Głowa zwrócona nieco w lewą stronę, osłonięta welonem płaszcza. Twarz o zarysie owalu, karnacja bardzo ciemna, oczy skierowane na wprost nos wydatny, spiczasto zakończony, policzki silnie uwypuklone, usta małe, pełne. Ręce zgięte w łokciach, uniesione, prawa przyciśnięta do piersi, lewa podtrzymuje Dzieciątko. Maria w sukni z wysokim stanem, z podkreślonymi pionowymi fałdami i obszernym, sfaldowanym płaszczu z szeroką, gładką bordiurą, dekorowanym łodyżkami z wielopłatkowymi kwiatami. Dzieciątko zwrócone w prawą stronę. Twarzyczka palna okolona wąskim pasem włosów, które częściowo przykryte tkaniną tła, oczy skierowane przed siebie nos wydatny usta małe pełne Jezus w

² Rozdział powstał na podstawie białych kart obiektów. Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Łodzi.

³ Zabytki Sztuki w Polsce, Inwentarz Topograficzny, t. IV, pow. piotrkowski, woj. łódz., W-wa 1950, s. 194; Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, t. II, woj. łódz., z. 7, pow. piotrkowski, W-wa 1953., s. 15.

długiej, gładkiej sukience z długimi rękawami zakończonymi mankietami. Prawa rączka wyciągnięta w kierunku twarzy Marii, palce w geście błogosławieństwa, lewa wsparta na kolanie.⁴

3.2. OBRAZ SERCA JEZUSOWEGO

Obraz jest przedstawieniem pełnopostaciowego Chrystusa wyobrażonego jako młodego mężczyznę z zarostem i długimi, opadającymi na ramiona włosami. Jezus umieszczony jest na tle obłoków utrzymanych w ugrzej kolorystyce. Przedstawiony jest z jasnym nimbem wokół głowy. Ma czerwoną tunikę oraz niebieski drapowany płaszcz. Prawą dłonią wskazuje na swoje promieniące serce opasane koroną cierniową. Lewa dłoń opuszczona, stopy bose.

⁴ Zabytki Sztuki w Polsce, Inwentarz Topograficzny, t. IV, pow. piotrkowski, woj. łódz., W -wa 1950, s. 194;

4. STAN ZACHOWANIA

4.1. OLTARZ

Ołtarz główny pomimo przeprowadzonych prac konserwatorskich wykonanych na początku XXI wieku wymaga przeprowadzenia rekonserwacji. Ołtarz jest mocno zabrudzony. Widoczne są pęknięcia i rozklejenia elementów drewnianych.

Stan zachowania ołtarza od strony konstrukcyjnej nie jest zadowalający. Wahanie temperatury i wilgotności powietrza spowodowały procesy pęcznienia i kurczenia się drewna, doprowadzające do zniszczeń leżących na nim warstw technologicznych. W konstrukcji ołtarza dają się zauważyć pęknięcia drewna - o różnej szerokości. Przez lata drewno rozeschło się, wymaga sklejeń, flekowań, wykonania dodatkowych wzmocnień. Część konstrukcji oraz drewniane elementy snycerskie noszą ślady działalności drewnojadów.

Warstwa malarska wykonana podczas ostatnich prac naprawczych uległa miejscowej degradacji – widocznej w postaci rozwarstwień, złuszczeń oraz spękań.

W warstwach zapraw, widoczne są ubytki, i miejsca o osłabionej adhezji tych warstw do podłoża.

Warstwy złocień i srebrzeń są zabrudzone, i w wielu miejscach przetarte do warstwy pulmentu.

Ołtarz został przekomponowany podczas poprzedniej konserwacji usunięto zwieńczenie, na jego miejscu obecnie znajduje się gotycka rzeźba Matki Boskiej z Dzieciątkiem. Usunięto postumenty na których stały rzeźby pochodzące z XVII-XVIII wieku przedstawienia świętych Stanisława i Jakuba.

Ołtarz został poddany pracom konserwatorskim. Prace prowadzono w okresie sierpień - grudzień 2006 r. Wykonano wtedy następujące prace: *W przy- elementach drewnianych niepolichromowanych (odwrocia) - usunięcie zanieczyszczeń z powierzchni • dezynsekcja drewna przez nasycenie antoksem uzupełnienia ubytków drewna utwardzenie niektórych fragmentów substancji drewnianej przez nasycenie roztworem paraloidu w mieszaninie ksylenu i benzenu zabezpieczenie hydrofobowe odwrocia ołtarza b/ powierzchnie polichromowane - usunięcie przemalowań do warstwy pierwotnej - usunięcie imitacji złota - reperacje ubytków zaprawy likwidacja odspojień. złuszczeń) - wykonanie uzupełnień zaprawy*

- szlifowanie - wykonanie zapraw pod złoto i srebro - szlifowanie, nakładanie warstw pulmentu - położenie płatków złota i srebra na przygotowane powierzchnie - powierzchnie z dobrze zachowanymi oryginalnymi partiami złocień i srebrzeń uzupełniono przez punktowanie złotem pudrowym - uzupełnienie oryginalnej polichromii - punktowanie farbą żywiczną - zabezpieczenie warstw malarskich i złocień.⁵

⁵ Dokumentacja prac konserwatorskich opr. mgr Jan Dobrzyński Wólka Krzykowska 10, s. 2

4.2. OBRAZ MB Z DZIECIĄTKIEM

Na obrazie widoczna brudna, pociemniała od starzejącego się werniksu warstwa malarska. Widoczne są jej drobne ubytki, przetarcia, zaplamienia.

Obraz poddawany był pracom naprawczym.

Drewniana złożona koszulka przetarta.

Werniks jest silnie pożółkły, zmatowiał.

Szczegółowy stan zachowania podobrazia będzie można ocenić dopiero po wymontowaniu obrazu z ramy i ołtarza, oraz usunięciu materiału.

4.3. OBRAZ Jezusa Chrystusa z Najświętszym Sercem

Lico malowidła jest zabrudzone, oraz zakurzone. Widoczny pożółkły i pociemniały werniks. Na obrazie miejscowo występują nieznaczne zniekształcenia płótna w postaci wybrzuszeń spowodowanych zmienną wilgotnością we wnętrzu kościoła. Odwrocie płótna przykrywa cienka warstwa kurzu. Od odwrocia widoczne jest skażenie mikologiczne płótna.

5. MATERIAŁ I TECHNIKA WYKONANIA

5.1. Technika wykonania oryginału

5.1.1. OŁTARZ

Ołtarz drewniany, polichromowany, pokryty złoceniami i srebrzeniami. Wykonany z drewna sosnowego(?). Dekoracje snycerskie wykonano z drewna miękkiego, lipowego(?).

Złocenia wykonane na zaprawie klejowo-kredowej, w partiach polerów na pulment czerwony, w partiach matów na lesz.

Srebrzenia, częściowo na czerwonym pulmencie, a częściowo na czarnym(?).

Skrzynia ołtarzowa murowana, na nią narzucono zaprawę wapienno-piaskową, a następnie zatarto na gładko i nałożono pobiałę.

5.1.2. OBRAZ MB Z DZIECIĄTKIEM

Obraz wykonany na podobrazii drewnianym. Podobrazie wykonane jest z kilku sklejonych desek i wzmocnione dwoma poprzecznymi szponami. Podobrazie przeklejono klejem glutynowym, naklejając na nią płótno lniane. Następnie na podobrazie drewniane nałożono wielowarstwowo zaprawę klejowo-kredową. Przed przystąpieniem do malowania, artysta wykonał rysunek kompozycyjny. Malowidło wykonane w technice olejnej.

5.1.3. OBRAZ SERCA JEZUSOWEGO

Obraz wykonany na tkaninie lnianej, o splocie płóciennym. Zagruntowany klejem glutynowym? i pokryty zaprawą kredowo-klejową. Obraz namalowany został farbami o spoiwie olejnym. Obraz był werniksowany, werniks pożółkł.

5.2. MATERIAŁY UŻYTE PIERWOTNIE W XVIII W.

- drewno lipowe (?)
- drewno sosnowe (?)
- zaprawa kredowa
- klej glutynowy
- pigmenty
- olej lniany
- pulment
- lesz
- srebro w płatkach
- złoto w płatkach
- kute gwoździe
- goldlack
- srebro
- płótno
- farby olejne
- płótno
- werniks damarowy
- blacha
- piasek (zachowana skrzynia ołtarzowa)
- wapno (zachowana skrzynia ołtarzowa)
- cegła (zachowana skrzynia ołtarzowa)

6. ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Planowane prace mają na celu odtworzenie pierwotnego wyglądu obiektów, dobrego stanu technicznego oraz przywrócenie pierwotnych walorów estetyczno-plastycznych.

Ołtarz został poddany pracom konserwatorskim. Podczas prac wykonano nową polichromię (pod spodem na miejscowych odkrywkach widoczna jest najprawdopodobniej zachowana jest polichromia oryginalna.). Zachowano oryginalne złoto i srebro.

Na wstępie prac należy rozpoznać budowę technologiczną ołtarza, właściwie ocenić jego stan zachowania oraz konsekwencje prac wykonanych przez poprzedników. Materiały oraz sposób postępowania musi być kompatybilny i zgodny technologicznie z materiałami zastosowanymi podczas poprzedniej konserwacji.

Rozwiązania estetyczne zostaną ustalone w odniesieniu do całościowej koncepcji i zatwierdzone przez komisję konserwatorską.

Celem konserwacji technicznej jest zabezpieczenie obiektu przed dalszym niszczeniem. Obejmuje to:

- impregnację i zabezpieczenie drewna przed działalnością drewnojadów,
- oczyszczenie warstwy malarskiej z wtórnych nawarstwień
- oczyszczenie złota z brudu,
- sklejenie elementów konstrukcyjnych w miejscach rozstępujących się złączy i flekowanie,

Celem konserwacji estetycznej jest przywrócenie obiektowi pierwotnego wyglądu i dawnej świetności. Obejmuje to:

- uzupełnienie ubytków drewna,
- uzupełnienie ubytków zaprawy, złocen i srebrzeń pierwotnych,
- uzupełnienie ubytków zaprawy oraz warstwy malarskiej.

7. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Wszystkie zabiegi będą poprzedzone wykonaniem dokumentacji fotograficznej stanu zachowania obiektu. Z przeprowadzonych prac konserwatorskich zostanie wykonana dokumentacja powykonawcza: fotograficzna i opisowa.

7.1. OŁTARZ - ELEMENTY ARCHITEKTONICZNE, SNYCERSKIE ZŁOCONE/SREBRZONE, RZEŹBY ANIOŁÓW

1. Demontaż ornamentów snycerskich z ich archiwizacją fotograficzną, z równoczesnym usunięciem zanieczyszczeń powierzchniowych, także zalegających we wnętrzu konstrukcji.
2. Przewiezienie elementów ruchomych do pracowni konserwatorskiej.
3. Wykonanie dodatkowych sond pozwalających ustalić budowę stratygraficzną.
4. Ocena stanu zachowania poszczególnych drewnianych elementów ołtarza.
5. Ewentualna impregnacja drewnianych elementów, z równoczesnym zatruciem szkodników drewna (dezynsekcja, dezynfekcja), z zastosowaniem roztworu Paraloidu B 72 (Rhom & Haas, USA), Hekolu w ksylene (1:1), 8 - 15 %, z dodatkiem środka owadobójczego Antox.
6. Skontrolowanie powierzchni polichromii.
7. Skontrolowanie powierzchni srebrzeń i złocen.
8. Ewentualne pobranie próbek warstwy malarskiej, zapraw, złota do badań laboratoryjnych chemicznych pozwalających na ustalenie technologii wykonania obiektu oraz pomocnych w bliższym określeniu stanu zachowania.
9. Oczyszczenie złoczonych ornamentów snycerskich z nawarstwień kurzu i brudu, mechanicznie, chemicznie z wykorzystaniem dwumetyloformamidu (Bresciani, Włochy) w mieszance z ksylenem, acetonem.
10. Próby usunięcia przemalowań polichromii z elementów architektonicznych termicznie.

11. Usunięcie przemalowań. Termicznie bądź chemicznie. Właściwy środek chemiczny wybrany będzie metodą prób na bazie: kompozycji rozpuszczalników: alkoholu, dwumetyloformamidu, terpentyny.
12. Naprawa osłabionych i zerwanych wiązań stolarskich, sklejenie pęknięć i rozłączonych spójnię konstrukcyjnych z zastosowaniem w razie potrzeby stolarskich wzmocnień (wstawki drewniane)
13. Uzupełnienie mniejszych ubytków drewna kitem chemoutwardzalnym Akson.
14. Uzupełnienie ubytków zaprawy kitem kredowo-klejowym, ewentualnie miejscowo akrylowym.
15. Opracowanie założonych kitów.
16. Uzupełnienie ubytków warstwy malarskiej nastawy ołtarza farbami wodoroztwarzalnymi, ewentualnie suchymi pigmentami na niskoprocentowym spoiwie primal AC 330.
17. Uzupełnienie ubytków warstwy malarskiej rzeźb farbami ketonowymi.
18. Uzupełnienie złocen i srebrzeń w technice zgodnej z techniką oryginału, w partiach „polerów” na pulment i uzupełnienie przetarć złota - złotem w płatkach lub złotem w proszku.
19. Uzupełnienie srebra srebrem strąconym lub srebrem płatkowym.
20. Zawerniksowanie płaszczyzn polichromowanych po konserwacji werniksem końcowym fabrycznym.
21. Przewiezienie elementów ołtarza do kościoła. Montaż ołtarza.
22. Retusze wykończeniowe.

7.2. OBRAZ MB Z DZIECIĄTKIEM

1. Demontaż obrazu.
2. Odjęcie drewnianej koszulki.
3. Oczyszczenie drewnianej koszulki.
4. Uzupełnienie ubytków zaprawy kitem kredowo-klejowym, ewentualnie miejscowo akrylowym na koszulce .Opracowanie założonych kitów.
5. Uzupełnienie złocień koszulki złotem strąconym lub płatkowym.
6. Ocena stanu zachowania materiału, ewentualna wymiana tkaniny.
7. Oczyszczenie lica obrazu z zabrudzeń, po przeprowadzeniu prób mieszkami mydła, terpentyny, etanolu, dwumetyloformamidu i podobnych, w różnych kompozycjach i proporcjach, z równoczesnym usunięciem zabezpieczeń z bibułki japońskiej.
8. Oczyszczenie odwrocia obrazu.
9. Obserwacja obrazu w świetle analitycznym podczerwonym i w luminescencji wywołanej UV.
10. Usunięcie „ześleplego”, pociemniałego werniksu chemicznie mieszaną terpentyny i etanolu w odpowiednich proporcjach.
11. Usunięcie przemalowań, chemicznie Condradem, dwumetyloformamidem, bądź mechanicznie.
12. Ewentualne usunięcie wtórnych kitów.
13. Uzupełnienie ubytków zaprawy kitem klejowo-kredowym według własnej receptury.
14. Zabezpieczenie kitów niskoprocentowym szelakiem.
15. Zawerniksowanie lica przed punktowaniem werniksem: fabrycznym retuszerskim (np. Talens, Maimeri), błyszczącym.
16. Punktowanie ubytków i rekonstrukcja warstwy malarskiej farbami ketonowymi firmy Renesans do konserwacji lub odsączonymi olejno-żywicznymi.

17. Werniksowanie końcowe werniksem matowym.

18. Montaż.

7.3. OBRAZ Jezusa Chrystusa z Najświętszym Sercem

1. Zdjęcie obrazu z krosien i ocena ich stanu zachowania (dopuszcza się możliwość ich wymiany w razie wypadku nie spełniania swojej funkcji) .
2. Oczyszczenie odwrocia obrazu.
3. Oczyszczenie lica obrazu z zabrudzeń, po przeprowadzeniu prób mieszankami mydła, terpentyny, etanolu, dwumetyloformamidu i podobnych, w różnych kompozycjach i proporcjach.
4. Ewentualne wyprasowanie na stole niskociśnieniowym.
5. Usunięcie „ześleplego”, pociemniałego werniksu chemicznie mieszaniną terpentyny i etanolu w odpowiednich proporcjach.
6. Ewentualne usunięcie przemalowań, chemicznie Condradem, dwumetyloformamidem, bądź mechanicznie.
7. Naciągnięcie obrazu na krosna.
8. Zawerniksowanie lica przed punktowaniem werniksem: fabrycznym retuszerskim (np. Talens, Maimeri), błyszczącym.
9. Punktowanie ubytków i rekonstrukcja warstwy malarskiej farbami ketonowymi firmy Renesans do konserwacji lub odsączonymi olejno-żywicznymi.
10. Werniksowanie końcowe werniksem matowym.
11. Montaż.

8. FOTOGRAFIE

Fot. 1. PARAFIA NAWIEDZENIA NMP W PIOTRKOWIE TRYBUNALSKIM. Ołtarz główny.
Widok ogólny.
Fot. M. Kwiatkowska, 2023 r.

Fot. 2. PARAFIA NAWIEDZENIA NMP W PIOTRKOWIE TRYBUNALSKIM. Ołtarz główny.
Skrzynia ołtarzowa.
Przed konserwacją.
Fot. M. Kwiatkowska, 2023 r.

Fot. 3. PARAFIA NAWIEDZENIA NMP W PIOTRKOWIE TRYBUNALSKIM. Ołtarz główny.
Zwieńczenie. Przed konserwacją.
Fot. M. Kwiatkowska, 2023 r.

Fot. 4. PARAFIA NAWIEDZENIA NMP W PIOTRKOWIE TRYBUNALSKIM. Ołtarz główny
Rzeźba MB z dzieciątkiem. Przed konserwacją.
Fot. M. Kwiatkowska, 2023 r.

Fot. 5. PARAFIA NAWIEDZENIA NMP W PIOTRKOWIE TRYBUNALSKIM. Ołtarz główny
Obraz MB z Dzieciątkiem. Przed konserwacją. Widoczne ubytki warstwy malarskiej,
zachłapania, spękania, przemalowania.
Fot. M. Kwiatkowska, 2023 r.

Fot. 6. PARAFIA NAWIEDZENIA NMP W PIOTRKOWIE TRYBUNALSKIM. Ołtarz główny
Obraz Serca Jezusowego. Przed konserwacją. Widoczne ubytki warstwy malarskiej, zachłapania,
przemalowania.

Fot. M. Kwiatkowska, 2023 r.

Fot. 7. PARAFIA NAWIEDZENIA NMP W PIOTRKOWIE TRYBUNALSKIM. Ołtarz główny
Ołtarz MB z Dzieciątkiem. Fragment. Przed konserwacją. Widoczne ubytki warstwy malarskiej,
spękania, przemalowania.

Fot. M. Kwiatkowska, 2023 r.

Fot. 8. PARAFIA NAWIEDZENIA NMP W PIOTRKOWIE TRYBUNALSKIM. Ołtarz główny
Rzeźba anioła. Fragment. Przed konserwacją. Widoczne ubytki warstwy malarskiej, spękania, przemalowania.
Fot. M. Kwiatkowska, 2023 r.

Fot. 9. PARAFIA NAWIEDZENIA NMP W PIOTRKOWIE TRYBUNALSKIM. Ołtarz główny.
Rzeźba anioła. Fragment. Przed konserwacją. Widoczne ubytki warstwy malarskiej, spękania, przemalowania.
Fot. M. Kwiatkowska, 2023 r.

Fot. 10. PARAFIA NAWIEDZENIA NMP W PIOTRKOWIE TRYBUNALSKIM. Ołtarz główny
Tabernakulum przed konserwacją. Widoczne przetarcia złocień.
Fot. M. Kwiatkowska, 2023 r.

Fot. 11. PARAFIA NAWIEDZENIA NMP W PIOTRKOWIE TRYBUNALSKIM. Ołtarz główny
Bazy kolumn przed konserwacją. Widoczne ubytki zaprawy, złocień, gruntów, otwory po drewnojadach.
Fot. M. Kwiatkowska, 2023 r.

Fot. 12. PARAFIA NAWIEDZENIA NMP W PIOTRKOWIE TRYBUNALSKIM. Ołtarz główny Retabulum - odwrocie. Przed konserwacją.
Fot. M. Kwiatkowska, 2023 r.

Fot. 13. PARAFIA NAWIEDZENIA NMP W PIOTRKOWIE TRYBUNALSKIM. Ołtarz główny Skrzynia ołtarzowa. Przed konserwacją. Widoczna odkrywka obrazująca oryginalną warstwę malarską.
Fot. M. Kwiatkowska, 2023 r.

Fot. 14. PARAFIA NAWIEDZENIA NMP W PIOTRKOWIE TRYBUNALSKIM. Ołtarz główny
Ołtarz św. Anny Samotrzeć. Przed konserwacją. Widoczne ubytki warstwy zaprawy i złoceń.
Fot. M. Kwiatkowska, 2023 r.

Fot. 15. PARAFIA NAWIEDZENIA NMP W PIOTRKOWIE TRYBUNALSKIM. Ołtarz główny
Fragment, kapitele. Przed konserwacją. Widoczne przetarcia i ubytki złoceń.
Fot. M. Kwiatkowska, 2023 r.